

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 38.

Költ Bétsben, Pünköst Havának (Májusnak)
13-dik napján 1796-dik Ezstendőben.

Hadi Környűlállások.

Olasz-Országi Seregünk' Fő-vezére' Báró
Boljió' 29-dik Áprilisi Tudósításának ez a'
summája: „Minekutánna Hadüzűnés, vagy
Fegyvernyugvás (armistítzium) lett a' *Szár-
díniaiak* és a' *Frantziák* között: ezek, (t. i.
a' *Frantziák*), *Cherasco* Városától kezd-
ve, a' *Stura* folyó-vizének jobb mellyékét
a' *Tanaró* folyó-vizéig el-foglalták; va-
lamint szintén a' *Tanaró* vizének bal mel-
lyékét a' *Po* (*Padus*) vizéig; nem külön-

R r

benn a' *Bormida* folyó-vizének is jobb mellyékét. — Illy környülállásokban Báró *Boljio* szükségesnek ítélte, hogy egy jó-forma erejű Őrizetet tegyen *Valenzába* (*Valentziába*), melly erős Város, a' *Szárdíniai* Királyé ugyan, de a' *Mediolánumi* Hertzség' kerületében, a' *Padus* innenső mellyékén egy hegyen fekszik, *Medio-num* Városától Dél és Napnyugot között, tizennégy óránnyi járó-földre. Azt a' Ts. Kir. Seregofztályt, melly, *Colli* Generálisunk kormányozása alatt a' *Pedemontziumi* Katonákkal völt eggyesülve: *Valentziá*-tól valami két óránnyi járó-föld messzeségre állította meg, *Feliciano* nevű Helységénél.

Az Olasz - Országban történt hadi dolgokról érkezett különös Tudósításaink:

Áprilisnek 18-dikánn *Mulazzano* Helységénél tsaptak össze a' Frantziák a' *Szárdíniai* Király' Katonáival, 's mintegy kétfázan bé is mentek a' helységbe, és a' Lakosoktól nem kis summa pénzt kívántak, de jókor oda érkezvén a' *Szárdíniai* Gránátérosok el-kergették őket. Úgy hallottam, hogy a' *Páviai* Universitásbann, a' hol Hazánkfiak (Magyar, Erdély, és Horvát-Országi Kis-Papok) is szoktak tudományokat öregbíteni: tanúlt völt ez előtt valamelly *Rusca* nevű Iffjú; de eltsapattatott onnan Frantzia módi gondolkodásáért. Ez a' *Rusca* annakutánna

a' Frantziákhoz ment szolgálatot keresni, kiknél már Generális, és most Olasz-Országban hadakozik a' maga Nemzete ellen. *Céva* Várossának el-foglalása után, ezen *Rusca* Generális el-járta a' Lakosokat, 's azokat szépen hangzó szókkal ketsegtette. A' Várat magát, melly a' Városnak észak felől való oldalán fekszik, meg nem vehette: mert eddig nem hordtak vólt magokkal a' Frantziák ostrom-ágyúkat, de már most szállítgatják lassanként *Céva'* Vára felé. Húsz nagy fal-törő, és 20 bombi-hányó- (mozsár-) ágyúik érkeztek, ezer lovas, és másfél ezer gyalog Katonákkal, *Festa-néra* nevű hegyre, melly a' Várnak Napkelet való részéről esik, 's rólla bé lehet nézni a' Várba. — Áprilisnek 20-dik napján igen igen véres ütközetek vólt a' *Szárdíniai* Király' Katonáinak a' Frantziákkal, *Mondovi*hoz nem messze *Niella* és *Sz. Mihály* helységek között. A' Frantziák lettek a' győzedelmesek, 's el-vettek a' *Pedemontziumbéli*ektől hat ágyút, és két haubitzot. Estve felé a' *Szárdíniai* Katonáknak szolgált a' szírentse: mert segítségek érkezvén, nagy bátorsággal rajta mentek az ellenségen, 's nem csak a' prédát vették el tőle; hanem le is öltek belőle 150 embert, 's ötvent el fogtak. Áprilisnek 21-dikén reggel négy tsapatra' osztódvann a' Frantziák, ugyan azon a' helyen, ismét meg-támadták a'

Szárdíniai Katonákat, kik, erőss magok védelmezése után kényszerítették vissza vonulni. Ezentúl a' Frantziák sok állortzás mozgásokat tettek, mellyek után, újra viadalt kezdtek a' *Pedemontziumi* Sereggel; de már most közelébb *Mondovi* Városához, *Vico* nevű falunál, a' hol ismét nagy vérontás lett, és vissza-nyomattattak a' *Pedemontziumi*ak. Egy Generálissal és 3 Stabalis Tifzttel együtt, mintegy ötfőzázan estek el közzülök; 1300-an pedig elfogattattak.

Turinból Ápril. 28-dik napján: — „Hallván itt a' Ministérium, hogy a' Frantziák már nagyon előre jöttek, 's nem is messze vagynak ezen Várostól, rendkívül való tanácsot tartott, mellynek végezete után *Genua* Várossába küldettek Gróf *Revel*; 's *Tonso* Úr, a' Státus Secretáriátusságának első Tagja, kikkel el ment az ide való Udvarnál lévő *Spanyol* Követ is. *Genuába* érkeztek Ápr. 23-dikán Szombaton estve: de nem kapván meghatározó választ az ott tartózkodó Frantzia Követ-től, úgymint a' kinek nem vólt hatalma a' Békesség' alkuba való ereszkedésre: Ápr. 25-dikénn, Hétfőn reggel vissza tértek. Azonban írt a' *Szárdíniai* Király' Seregeinek Vezére, *Colli* Generális is a' Fr. Seregek' Vezéréhez, *Buonaparte* Generális-hoz, fegyvernynyugvás (armistítzium) eránt. A' választ ez vólt: Tudja ugyan *Buonapar-*

te Generális, hogy a' *Genuába* küldött Deputáció semmit se' végezhetett a' Békesség eránt: Ő mindazáltal reá áll a' fegyvernyugvásra addig, míg *Párisból* a' bizonyos válaszf meg-érkezik: de tsak azzal a' feltétellel, hogy addig is adná által neki a' *Szárdíniai Király: Cuneo, Alessandria, és Tortona* Várait. — Míg résszerént a' Békesség', résszerént a' fegyvernyugvás' meg-szerzésének munkája folyt: addig nagy belső és külső készülétek tétettek itten a' Városnak védelmezésére. Ki hirdettetett, hogy a' kik idegen Országból valók, 's tsak négy hónaptól fogva tartózkodnak ezen Városban, mennyenek ki belőle 24 óra alatt. A' kik ezt a' parantsolatot nem tellyesítik, büntetést vonnak magokra, 's nevezetesen a' személly szerént való árestáltatást' is. Az itt múltott Fr. Királyi Hertzegnék el-mentek már innen bátorságosabb helyre; készül Kir. Hertzeg *Carignano* is; készülnek sok Követek is, kik közzül a' *Bétsi, Nápolyi,* és az *Anglus* Követek már el is mentek. A' *Genuai* Követ írt haza a' Kormányfékhez, 's az itt következő négy Kérdésekre válaszf kért, úgymint: 1.) Arra az esetre, ha talán a' *Szárdíniai Király* másuva menne innen, mi tévő legyen? 2.) Más Követek már résszerént készülnek, résszerént mennek is *Turinból*, hát Ő (maga) mit tsinálljon? 3.) Ha adhat e' Pas-

sust azon *Turini*aknak, a' kik talán *Genuába* akarnának hordozóskodni? 4.) Mit feleljen a' *Szárdíniai* Királynak, ha ez belé találná magát avatni ebbe a' dologba? (t. i. a' hordozóskodásba). A' *d' Aostai* Királyi Hertzeg, ki nem régen a' *Májlándban* (*Mediolánumban*) lakó *Ferdinánd* Fő-Hertzegnek Leányát vette feleségül, tegnapelőtt indult ki innen Hitvessével együtt *Mediolánumba*, a' hol hagyta a' Hitvessét, maga pedig vissza-jött. — Ma dél után meg lett csak ugyan a' fegyvernyugvás, de még nem tudom, mitsoda feltételek alatt? A' *Szárdíniai* Király egy különös Deputátziót küldött *Párisba* a' Békesség-alkuba való erefzkedésre nézve.

Moguntziából Máj. 2-dikánn: — „Sokan szökdösnek által ide a' Frantziáktól.“

Frankfurtból Máj. 4-dikénn: — „Egy *Strafsburgi* Tudósítás, Májusnak 10-dik, más 11-dik; 3-dik 13-dik napjára határozza a' Fegyvernyugvásnak félbe-szakadását.“

A' *Rajna-mellyéki Prusszus* Birtokokbéli, nevezetesen *Wéseli, Courier du Bas Rhin* című Újságnak bizonyítása szerént: *Düsseldorff*-ból, *Neuss*-ból 's más Német Birodalmi Helyekből is, mellyek most a' Frantziák' hatalmában vagynak, egész hitellességű Tudósítások írják; hogy a' *Frantzia* Katonaság igen béketelenkedik, mi-

dön exercírozni kellene menni nékie, elhánnya fegyverét, 's nagy hangon mondja, hogy a' Papiros-pénzeknek se' Affzi-nyát; se' Mandat nevű nemeiről hallani többé nem akar; és nem szolgál: ha tsak kész-pénzzel nem fizetődik. Nem akarunk mi — *így szólának a' Fr. Katonák* — Kóldus és Haramia módra élösködni azon betsületes Embereknek a' nyakánn, a' kik két esztendő alatt tápláltak már úgy bennünket, hogy magokat is meg-folzották miattunk gyakorta, még a' fzükséges dolgoktól is. Különösen a' *Crevelt*-mellyéken lévő Frantziák nagyon fel-zúdultak Ápril. 22-dikénn, hallván, hogy tsak kis hús-portziót, és tsupán fél-font kenyeret fognak kapni napjában.

A' vitézkedő *Frantzia* Kiköltözteknek Német-Birodalmi fő-quártélyából írják: hogy oda érkezvénn Néhai 16 dik *Lajos'* öregebbik testvér Öttse Ápr. 28-dik napján, következő Jelentést tétetett más nap közönségessé:

„Sok időtől fogva tartának már Minket távol toletek a' hatalmas környülállások: a' midőn egy előre el nem látott, de kívánságinkat még elő-segítő meg-támadás nem enged többé nekünk, ázilumot (menedékhelyet); melly azonban a' betsület' ázilumától meg nem foszthatott Bennünket,“

„A' *Velentzei* Tanáts, olly Jelentést tétetett nekünk, hogy mentől előbb men-
nénk ki a' Közönséges-Társaság' Tartománnyiból. Ezen Jelentésre, melly nem kevésbbé sérti a' *Frantzia* név' betsületét, mint a' mi tulajdon Személlyünket, illy feleletet adtunk: „Én el megyek: de két kívánságom vagyon. Első az, hogy hozzattassék előmbe az az aranyos Könyv, mellybe bé vagyon írva az én Famíliám, hadd töröllyem ki onnan a' nevet magam kezével; második az, hogy adattassék vissza nekem az a' fegyverí készület, melyet, egy Nagy-atyámnak, IV-dik *Henrik*-nek barátságából vett ajándékul a' Közönséges Társaság.“

„A' fejeér zászló alá állunk tehát Mi is, a' Titeket vezérlő Hérósnál, reményl-
vén bizodalmasan: hogy a' Mi ide lett érkezésünk, újj just szerez néktek azon nemes szívből származó segedelemhez, melyet már vettetek Ő Tsáfzári és *Nagy-Britanniai* Felségektől. A' Mi jelenlétünk, szintügy eszközül fog szolgálni kéttiség kívül: valamint a' ti esöss-szívűségtek, Fr. Ország szereztsétlenségei' végződésének siettetésére; szemeikbe tüntetvénn a' mi el-tsábíttatott Alattvalóinknak azt a' különbséget, melly vagyon a' Tirannusok által el-nyomattattaknak; és egy jó Attyok körül lévő Fiaknak sorsa között.“

Nagy - Britanniából. —

A' had' folytatására szükséges nyóltzadfél millió font sterlingnek költsön való fel-vevéséről szólván *Pitt* Minister Apr. 18-dikán, virágzónak mondotta *Anglia'* állapotját Fr. Országéhoz képest. 1792-dik esztendőben, 24 millió font sterlingre ment fel, *Pitt* Úr' előadása szerént, az Angliából el-adni ki-hordott portéka' árra; 1795-ben pedig huszonnyóltzadfél millióra.

Frigyes - Belgyiomból. —

A' Nemzeti-gyűlés, szép példával bizonyította meg, minémű tekintetben tartja Ö, a' Nemzetek' Törvéennyének ezen szabását: *A' neutrális Hajónak a' terhe is neutrális.* Történt t. i. hogy két gabonával rakott neutrális hajók kénytelenítették a' nagy szélvész elől egy Hollandiai Kikötőhelybe venni bé magokat; a' hol kirakták terheket addig a' szárazra, míg a' szélvész által okoztatott romlássokat helyre-hozhatták. E' meg lévén, kérték a' Nemzeti-gyűlést, hogy engedné meg nékiek, hadd rakhassák bé újra gakonájokat, és ne kényteleníttessenek attól vámot fizetni. A' Nemzeti-gyűlés nem üzte füzte: Ki számára fog szállítódni a' gabona? valyon nem Angliáéra e'? hanem az eleibe terjesztetett kérést tellyesítette nagy készséggel.

Frantzia- Országból. —

Hadi-költségül ezen folyó esztendőre, kívánt a' Direktórium Ápr. 18-dikánn az Ötszázak' Tanáttsától, kétfáz milliő lívert.

A' Tengeri-dolgokra ügyelő Minister' kezébe ugyan az nap, ötven milliő lívert.

Ugyan az nap újj Törvénynek hozására kérte az Ifjabbik Nemzeti Tanátsot, a' Kiköltözttek, és az engedetlen Papok ellen, kikiről azt írta, hogy nagy számmal vagynak *Lyonban*, és a' *Lyon* Környékébéli Közönségestársaságofztályokban.

A' *Párisi* leg-újabb zenebonáskodás miatt sok Robespieristákat el-parantsolt *Párisból* a' Direktórium, 's kényszerítette Őket haladék nélkül vissza-takarodni azon Ofztályaiba a' Közönséges-Társaságnak, a' mellyekből valók. Illyenek nevezetesen: *Vadier; Amar; Vouland; Fayau; Choudieu; Chasle; Huguet; Ragmey, Pailis, Paquier, Lebars*, és *Verteuil*: kik közzül az öt utólsók Tagjai voltak a' *Bressi* Revoluzionális Törvényfzéknek; a' többek pedig, az utólsó Nemzeti-gyűlésnek.

Ama nevezetes Frantzia származású *Filozofus Cártésius* eránt, arra kérte a' Direktórium Ápril. 18-dikánn az Ötszázak' Tanáttsát, hogy olly Törvényt hozzon, melly sizerént a' Háládatosság' Innepe napján szállíttassék *Cártésiusnak* porrá váltteste a' nagy Emberek' temető-helyébe, az úgy nevezett Pantheonba.

*Pisgrü*ről egész bizonyossággal írták minden *Párisi* Tudósítások, hogy fel nem vállalta a' *Stokholmi* Követtséget. De

Az újjabb Tudósítások szerént, reá vette ugyan csak magát *Pisgrü*, hogy el mennyen *Stokholmba* Követnek, minekutánna e' két kívánságának tellyesíttetését is ki nyerte a' Direktóriumtól, hogy t. i. 1.) Engedődjék meg néki, hadd tölthesen Rokonai között két Hónapot, 's az alatt végezhesse el a' maga táborozásainak históriáját; 2.) hogy a' Követséghez tartozandó Személlyeket Ő válasszthassa maga mellé. — Addig, míg *Stokholmba* érkezhetne *Pisgrü*: Helytartójául rendelte a' Direktórium *Peregel* Polgárt, a' ki hajdan Udvari Nemes Ifjúi ranggal szolgált Néh. 16-dik *Lajos'* első Testvér-Öttsénél.

Elegyes Tudósítások.

A' *Belgrádi* Basához olly parantsolat érkezett vala *Konstántzinápolyból* még Ápr. 19-dikénn, hogy öt ezer Tatar' számára quártélyt készíttessen; és igyekezzék a' kormányozása alatt lévő Várat olly óltalmazható állapotba helyheztetni, valamilyenbe tsak lehet.

Dánia' virágzásának valóságos és állandó kútfejeül tartja a' Király a' gabona-termesztést: mellyet annakokáért igyekezik is olly jó állapotba helyheztetni, valamilyenbe tsak lehet.

Szebenbenn, Ápr. 24-dik napján hala-
meg a' nemeggyesültt Görög hitűek' ke-
gyes és emberfzerető Püspökjök *Adamo-*
vics Serasimus Úr, életének 64-dik elzteñ-
dejében.

Bét s.

Ö Felsége méltóztatott Hertzeg *Esz-*
terházy Miklós Ö Nagy-Méltóságát, ki
eddig Obersteri fővel vólt a' Magyar Ki-
rályi Testörzö Nemes Seregnél, Generális-
ságra emelni, melly ranggal meg-marad
az említett N. Seregnél továbbra is Ö Her-
tzegsége.

Tegnap, Mustra (*Musterung*) tarta-
tott ezen Nemes Seregnél, Gróf *Pellegrini*
Feldmarsall' jelenlétében.

Báró *Splényi* Ö Nga, a' Magyar Kir.
Testörzö Ns Seregnél Generálmájorságból
F. M. L. ságra lépett.

A' Hadi Kantzellária' Prézessévé Gr.
Nofztitzot nevezte Ö Felsége.

A' múltt Vasárnap, délutánni 4 óra-
kor, a' Ts. Kir. Udvarból nem meffze, a'
mint egy keskeny fel-járás vagon a' Bá-
tyára, egy ganéj-veremnél, egy már nem
éppen friss vágású férjfiúi egéssz bal kar-
találtatott.

Magyar Ország.

A' Magyar Teátromi Társaságról szo-
morúan írják *Pestről*, hogy minekutánna
már a' tántzolásbann is szép bizonyságit
adta vólna az, gondos iparkodásának: nem

győzven többé küszködni a' szükséggel,
szélllyel-ofzlott.

* * * * *

A' Felséges^{*} Királyi^{*} Helytartó-Tanáts'^{*} részéről jelentetik: hogy a' Felséges Udvar' rendelkezéséből, a' Magyar - Országban lévő el-törölt Szerzetesek Jószágin, 's|Uradalmain, némelly Kerületi-Erdő-mesterek; nevezetesen: a' Sellyei Kerületben, Sellyén, a' Jászói Kerületben az egyik Jászon, a' másik pedig Sajóládon; továbbá a' Pesti Kerületben Maróthon', a' Pétsváradí Kerületben Pétsváradon, és a' Kutyevoi Kerületben Kutyevon, esztendőbéli 400 forint fizetéssel, 's némelly a' maga valóságában ki-adandó Deputátummal, mellynek betse 265 forintra betsüitetik, összességgel esztendőbéli 664 forint fizetéssel, 's szabad szállással, ezeken kívül pedig még egy Erdő-mester, a' Nagy-Váradí Kerületben Sz. Mártonon, a' szabad szállásán kívül 300 forint esztendőbéli fizetéssel, 's 194 forintokra ki-számlált Deputátummal, fel-állíttatnak; azért a' kik ilyen hivatalt magokra vállalni szándékoznak, 's ahoz tartozandó Tudománnyal bírnak, legtovább ezen folyó esztendő' Június' Hónapjának végéig Instántziajokkal a' Fels. Kir. Helytartó-Tanáts'hoz folyamodjanak, meg-erőssített bizonyossággal meg-mutatni kötelessek lévén, az Erdő-mesteri Tudományt hol tanúlták, 's ugyan azt hol is folytatták. Budán Sz. György Havának 16 dik napján 1796.

* * * * *

Hogy a' Nemzeti köz munkásságnak jól el-intézése, mellyből az Emberi-Társaságokra, Státusokra, vagy Nemzetekre annyi haszon árad: a' munkák' helyes felosztatásában állyon: igyekeztünk ezt a' múltt postánn szembetünőképpen meg-mutatgatni: felelünk most erre a' Kérdésre:

Hol kell keresni az eredetét, a' jó intézetű Emberi-Társaságokbéli munkák' felosztatásának?

Nem talállyuk azt, az emberi bõltességben: mivel az ember' észre, általlyában szólván, sokkal keskenyebb határok közzé vagyon szoríttatva, mint sem hogy megszíról el-láthatta volna azt a' nagy és kiterjedtt bõséget, a' mellyben él ő most Társsaival együtt: és minthogy el nem láthatta, 's annak eszközeit magába nem foghatta előre: következik, hogy nem is kezdhett belé erányosann annak munkálódásába. Jobb lessz tehát, ha itt egy különös hajlandósága körül kereskedünk az embernek, a' melly úgy látszik, hogy más állatok felett, az okoskodás' és befzellés' tehetségénél fogva tsak nékie tulajdona. Értjük azt a' hajlandóságot, melly szerez, természeti vonszódással szerezjük azt, a' mivel mi nem bírunk, megszerezni. Mástól egy olyan dolog által, a' mellynek bőviben vagyunk.

Senki se' látta, hogy egy kutya, a' szájában lévő tsontot, önként el-tserélte volna más darab tsontért. Senki se' hallotta 's vette észre, hogy egy oktalan állat valaha a' maga természeti szavával, vagy jelentő mozgatai által teste' valamelly részeinek, ezt nyilatkoztatta volna más állatnak: Ez az enyim, ez a' tiéd. Én néked adom az enyimet a' tiédért. Ha egy szopos kutya-kölykötske, tejet akar kapni az Annyától: hízelkedve ürög forog körü-

lötte: a' kis házi eb, midőn látja, hogy eszik a' Gazdája vagy Gazdaszonya: vagy mereven való kíváncsi nézése; vagy egyik első lábával való gyenge tapintásai által adja Azoknak értékre, hogy ő is részt szerezne venni a' jó falatokból. Meg történik olykor az emberek között is, hogy egyik, hízeltetés által igyekezik Jóltevőjévé tsinálni magának a' Másikat. De az ilyen alkalmatosságot nem Minden adhatja magának mindenkor: ha akarná is.

Ha el-nézünk az emberen kívül minden más állatokat: úgy tapasztaljuk róluk szinte közönségesen, hogy minekutánna ki-keltek a' nevendékség' állapotjából, nints szükségek többé idegen segítségre, elégségesek lévén magokbann is, életük fenn-tartására: de az ember el nem élhet, ha tsak a' magához hasonlók által szüntelenül nem segítetik. Kivált egy civilizált (pallérozott) Társaságban, tsak egy közép-szerű Tagnak élete' módját is, bár akár-milyen könnyűnek 's együgyűnek tessék az első tekintettel: annyi szükségekkel látja egybe-kötötve lenni, a' világi dolgok' folyamatjának figyelmetes Visszafutója, hogy azoknak pótolására sok ezer embereknek munkálódása kívántatik.

Hogy Mások, ő vele ingyen közöllyék a' magok munkájoknak gyümöltseit: azt nem várhatja: hanem éreztetni kell nékie

azt Másokkal, hogy, ha részeltetik Azok őtet, a' magok munkájoknak gyümöltseiből, mellyekre szüksége vagyon nékie: Ő is részelteti Őket a' maga munkájának gyümöltseiben, a' mellyeknek Ők vehetik viszont hasznát: vagy más szókkal: a' miije nékie vagyon, Másoknak adja azt olyanért a' miije nékie nintsen, 's ekképpen Azoknak önnön magok szereteteget nyeri meg a' maga hasznára. Mikor p. o. a' Mészáros-tól húst vásárlunk, magával színt ott tefz jól a' Mészáros, a' hol mi velünk.

Következ innen, hogy a' mennyivel többet közölhet egy Ember a' maga munkájának gyümöltseiből (produktumaiból) Másokkal, annyival többet reménylhet Ő is magára nézve a' Mások' produktumaikból. Több produktumokat közölhet pedig, ha egy olly munkára adja magát, mellynek felesleg való gyümöltseiért örömet adják Mások is nékie a' magok felesleg való produktumaikat. — Ekképpenn, a' költsönös adásra, vagy tserelésre való természeti okos hajlandósága körül vizsgálódvánn az Embernek: szépen reá akadtunk, a' munkák' fel-ofztatásának első kezdetére, melly csak lassanként jutott a' mostani tökéletesség' állapotjára.

A világosabbító példák következnek.

